

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

THE FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL CULTURE EDUCATION TO THE SPORTS AND MASS WORK ORGANIZATION IN THE CONDITIONS OF PROFESSIONAL TRAINING

У статті висвітлено питання підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масової роботи в умовах профільного навчання.

Зауважується, що освіта з фізичної культури – це засвоєння людиною в процесі навчання системи раціональних способів керування своїми рухами, необхідних у житті сукупності рухових умінь, навичок і пов'язаних із ними знань, що має вагоме значення для раціонального використання людиною своїх фізичних можливостей у життєдіяльності.

Розглянуто питання вдосконалення спортивно-масової роботи відповідно до прийнятих законодавчих документів, та проекту стратегії розвитку фізичного виховання та спорту серед учнівської молоді. Вказується на відсутність цілісної системи фізичного виховання, морального та духовного розвитку, соціалізації учнівської молоді; зменшення фізичної активності учнів, низьку мотивацію до занять фізичною культурою і спортом та пропонуються окремі зауваги щодо впровадження інноваційних процесів у систему фізичного виховання в умовах профільного навчання.

Закцентовано увагу на тому, що спортивно-масова робота з фізичної культури та спорту проводиться винятково для людей і з людьми. Вона містить такі напрямки діяльності, як пропаганда, виховання, матеріально-технічне забезпечення, організація фізкультурних і спортивних колективів, проведення різноманітних заходів.

Звернено увагу на професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури як неперервний процес набуття студентами необхідного рівня освіченості (одержання знань, напрацювання вмінь і навичок, розвиток професійно і соціально значущих якостей, формування ціннісних орієнтацій і первинного досвіду діяльності, що забезпечує готовність до виконання трудових функцій). Фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи поєднують у своєму змісті не тільки спортивні змагання з метою перевірки навичок і вмінь, набутих у процесі занять фізичними вправами, але й з метою організації активного оздоровчого відпочинку, релаксації та реабілітації. Це зумовлює до розширення та урізноманітнення програм, використання новітніх технологій, поповнення технічного та тактичного арсеналу, підвищує вимоги до особливостей підготовки й проведення масових фізкультурно-оздоровчих заходів

з населенням різних вікових та соціальних груп.

Ключові слова: професійна підготовка; спортивно-масова робота; фізичне виховання; учителі фізичної культури; профільна підготовка.

The article covers the issues of the future physical education teachers preparation for the organization of sports and mass work in the conditions of specialized training.

It is noted that education in physical culture – is the person's mastering of a system of rational ways to control their movements in the learning process, which is necessary in life and also a set of motor skills, abilities and related knowledge.

The issue of sports and mass work improving in accordance with the adopted legislative documents and the draft strategy for the development of physical education and sports among students is considered. The lack of an integral system of physical education, moral and spiritual development, socialization of student youth is indicated; reduction of physical activity of students, low motivation to engage in physical culture and sports are mentioned. The author offers some comments on the introduction of innovative processes in the system of physical education in the context of specialized training.

Emphasis is placed on the fact that sports and mass work on physical culture and sports is carried out exclusively for people and with people. It contains such areas of activity as propaganda, education, logistics, organization of sports and sports teams, holding events at various levels.

Attention is paid to the professional training of future physical education teachers as a continuous process of students acquiring the required level of education (acquisition of knowledge, skills, development of professionally and socially significant qualities, formation of values and initial experience that ensures readiness to perform job functions). Physical culture, health and sports events combine in their content not only sports competitions to test the skills and abilities acquired during exercise, but also to organize active recreation, relaxation and rehabilitation. This leads to the expansion and diversification of programs, the use of the latest technologies, replenishment of technical and tactical arsenal, increases the requirements for the peculiarities of preparation and conduct of mass physical culture and health activities with the population of different ages and social groups.

Key words: professional training; sports and mass work; Physical Education; physical education teachers; profile training.

УДК 378.379.796.1.

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/52.1.21>

Долінін Г.С.,

аспірант факультету фізичного виховання

Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Постановка проблеми. На початку ХХІ століття відзначаються стійкі тенденції щодо підвищення соціальної ролі фізичної культури і спорту, виробленням чіткого розуміння суспільно-історичної зумовленості та значення фізичної культури у становленні особистості. Розвиток фізичної культури

та спорту слугує важливим напрямом соціальної політики української держави. У сучасних нормативних документах зауважується, що підвищення фізичної підготовленості учнів, формування й активізація інтересу до здорового способу життя є першочерговим завданням. У Національній

доктрині розвитку фізичної культури і спорту зауважується, що освіта з фізичної культури – це засвоєння людиною системи раціональних способів керування своїми рухами, необхідних у житті сукупності рухових умінь, навичок і пов'язаних із ними знань, що має вагоме значення для раціонального використання людиною своїх фізичних можливостей у життєдіяльності. На думку П. Лесгафт, фізичне виховання як педагогічний процес має на меті не лише зміцнення фізичних сил людини, а й накопичення специфічних знань, формування вмій і навичок. Початок третього тисячоліття ознаменувався в професійній фізкультурній освіті тим, що визначилася тенденція переходу української вищої освіти на європейські стандарти багаторівневої системи підготовки фахівців у галузі ФКіС. Орієнтація вищої педагогічної освіти України на досягнення відповідності стандартам Європи вимагає оновлення змісту, форм і методів підготовки майбутніх учителів [6, с. 235].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати наукових досліджень Є. Приступи, Р. Карпюка, Ю. Ляного, О. Тимошенка, А. Цьося, О. Томенка, Б. Шияна та аналіз практики фізичного виховання у ЗЗСО свідчать, що серед визначальних напрямів розвитку галузі фізичної культури і спорту провідне місце посідають теоретичні та методичні засади розвитку системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у закладах вищої освіти, а також підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних кадрів. Питанням розвитку особистості фахівця цієї галузі присвячені дослідження Є. Ільїна, В. Платонова, Л. Сущенко, В. Чичикіна та ін. Удосконаленню професійної підготовки вчителів фізичного виховання присвячені дослідження Я. Бельського, М. Віленського, О. Петуніна, Ф. Собяніна, О. Шабаліної та інших [6, с. 236].

Мета статті – виокремити та охарактеризувати основні підходи щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масової роботи в умовах профільного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні за роки незалежності створено правове поле у галузі освіти, прийнято закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», а також Державна національна програма «Освіта». Серед основних складових освіти вирізняють – навчання (дидактична підсистема), виховання (педагогічна підсистема освіти). Принципово важливим стає впровадження нововведень та здійснення інноваційних процесів у фізичному вихованні студентської молоді [4, с. 497].

Спортивно-масова робота з фізичної культури та спорту потребує особливої уваги, оскільки ґрунтується на принципах актуальності, законності, принципі виконання, оптимальності, конкретності. Будь-яка спортивно-масова робота проводиться

відповідно до норм державного права, принципів загальнолюдської моралі і не повинна суперечити нормативним актам. Принципу виконання у спортивно-масовій роботі вимагає об'єктивного обліку наявних ресурсів, реалістичного підходу до своїх виконавських можливостей, рівня підготовки кадрів, реальності термінів. Спортивно-масова робота з фізичної культури та спорту містить такі напрямки діяльності, як пропаганда, виховання, організація фізкультурних і спортивних колективів, проведення різноманітних заходів. Все це вимагає часу, певних технічних, фінансових, кадрових ресурсів та ін. [2, с. 29].

Фізкультурно-оздоровчі заходи впроваджуються організаторами фізкультурно-оздоровчих заходів з метою залучення населення до занять фізичною культурою.

Фізкультурно-оздоровча діяльність здійснюється суб'єктами сфери фізичної культури і спорту для розвитку фізичної культури [3].

Фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи поєднують у своєму змісті не тільки спортивні змагання з метою перевірки навичок і вмій, але й з метою організації активного оздоровчого відпочинку, релаксації та реабілітації. Це зумовлює використання новітніх технологій, поповнення технічного та тактичного арсеналу, спрямовує до урізноманітнення програм, підвищує вимоги до особливостей проведення масових фізкультурно-оздоровчих заходів з населенням різних груп [3].

Спортивно-масова й фізкультурно-оздоровча робота з населенням розглядається за такими формами: фізкультурно-оздоровча робота; спортивно-тренувальна робота; активний відпочинок; агітаційно-пропагандистська робота сфери ФВіС.

За місцем проживання з населенням можна проводити «заняття у спортивних секціях; самостійні заняття; спортивні і рухливі ігри; загартовування; заняття в платних групах із популярних видів спорту; заняття спецгруп для осіб з послабленим здоров'ям; усі види спортивних і спортивно-масових змагань; походи вихідного дня і турпоходи; заняття з оздоровчого бігу і спортивна ходьба; дні активного відпочинку тощо» [9].

Нині комітетом з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України запропоновано до розгляду проєкт Стратегії розвитку фізичного виховання та спорту серед учнівської молоді до 2025 року, у якому серед проблем актуальними на сьогодні вирізняють такі: «відсутність цілісної системи фізичного виховання, морального та духовного розвитку, соціалізації учнівської молоді; зменшення фізичної активності учнів, низька мотивація до занять фізичною культурою і спортом, низький фаховий рівень вчителів та викладачів фізичної культури; недостатня реалізація диференційованого підходу на уроках фізичної культури у закладах загальної середньої та закладах

професійної освіти, що приводить до неадекватності фізичних навантажень на уроках; не завжди враховуються інтереси учнів при виборі фізичних вправ, які включені в програму з фізичної культури в школі та закладах професійної освіти; недосконалість системи оцінювання успішності фізичної підготовленості учнівської молоді; повільне впровадження у навчально-виховний процес інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій, несприйняття частиною педагогічних працівників нових реформ в освіті та неготовність до впровадження інноваційної діяльності в навчально-виховний процес з фізичного виховання та спорту в закладах освіти; недостатній рівень соціально-правового захисту учасників навчально-виховного процесу вчителів та викладачів фізичного виховання, відсутність системи стимулювання інноваційної діяльності в системі фізичного виховання та спорту; недостатній рівень фінансово-економічного, матеріально-технічного забезпечення спортивним інвентарем та обладнанням навчальних закладів; недостатня кількість гуртків, секцій спортивного спрямування у закладах освіти та відсутність відповідної спортивної інфраструктури для організацій секційної та гурткової роботи, проведення змагань та заходів; у переважній більшості навчальних закладів не забезпечено фінансування додаткових занять у спеціальних медичних групах (СМГ), бракує фахівців зі спеціальною освітою для проведення занять з учнями СМГ; у 5-9 класах закладів загальної середньої освіти, нормативно-правовими актами не передбачені гендерні особливості при викладанні предмету «фізична культура» [5].

Підвищення спортивної майстерності майбутніх фахівців у спортивній галузі сприяє розв'язанню оздоровчих завдань. Спортивно-масова робота вирізняється як складова у професійній підготовці в умовах професійної підготовки. Спорт поділяють на спорт вищих досягнень і спорт для всіх. Спорт вищих досягнень включає організацію тренувань, змагань, під час яких ставиться завдання досягнення максимально можливих спортивних результатів. Спорт для всіх включає заняття окремими видами спорту, переважно масовими або різноманітними фізичними вправами на основі багатоборства і розрядної класифікації з метою активного відпочинку, зміцнення здоров'я, усунення нервового емоційного напруження, підвищення працездатності і досягнення фізичної досконалості [2, с. 30]. Основу інноваційних процесів у фізичному вихованні становлять такі важливі моменти, як «створення на навчальних заняттях умов, що базуються на запровадженні освітніх інновацій і сприяють активізації діяльності студентів до рухової активності; формування особистості студента, яка здатна засвоювати і творчо втілювати у повсякденне життя засоби і методи фізичного

виховання для гармонійності та досконалості організму, оволодіння студентами технологією інноваційних методик, що базуються на етно-регіональних особливостях місця проживання, навчання [4, с. 497].

Одним з найважливіших вимог, що пред'являються до проведення спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих заходів, є досягнення максимального оздоровчого ефекту для учнів. Вибір і використання рухливих і народних ігор, спортивних змагань повинні відповідати особливостям учнів і проводитися при безумовному дотриманні правил безпеки занять з фізичної культури і спорту в закладах освіти.

Системність спортивно-масової роботи розглядається через масову фізкультурну діяльність людей у межах фізичного виховання для впровадження загального фізичного розвитку і оздоровлення, поліпшення постави, занять для розвитку фізичної рекреації [8, с. 119]. Учитель фізичної культури працює у специфічних умовах, так, у психології фізичного виховання їх виокремлюють у такі групи: умови психічної напруженості, умови фізичного навантаження і умови, пов'язані з зовнішніми факторами. До першої групи можна віднести такі умови: «робота в атмосфері підвищеного шуму (особливо на заняттях з молодшими школярами), викликає психічне стомлення у вчителя; необхідність швидко адаптуватись до вікової групи учнів; значне навантаження на мовний апарат (підвищена інтонація); висока відповідальність за життя і здоров'я учнів, скільки заняття фізичними вправами відрізняються високим ступенем ризику в отриманні травм». До другої групи відносять умови, пов'язані з фізичним навантаженням: «необхідність показувати фізичні вправи; здійснення фізичних дій спільно з учнями (особливо в походах); необхідність страхувати учнів, що виконують фізичні вправи». До третьої групи відносять умови, котрі пов'язані із «зовнішніми факторами впливу: погодні умови, їх вплив на заняття на відкритому повітрі; санітарно-гігієнічний стан спортивних залів» [6, с. 237].

Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту розглядається як навчальний процес у закладах вищої освіти, котрий спрямований на формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до майбутньої професійної діяльності.

До професійної діяльності фахівця з фізичної культури та спорту в сучасних умовах висуваються особливі вимоги, зокрема: теоретичні знання організації навчально-виховного процесу; аналіз педагогічних фактів та прогнозування результатів навчально-тренувальної діяльності; володіння комплексом умінь і навичок та врахування вікових і індивідуальних особливостей тих,

хто навчається; спрямованість на постійне самовдосконалення, підвищення професійної майстерності та загальнокультурного рівня; використання в навчально-тренувальному процесі ефективних засобів для досягнення максимально можливого спортивного результату [6, с. 237].

Професійну підготовку майбутніх учителів фізичного виховання М. Лянной розглядає як: неперервний процес набуття студентами необхідного рівня освіченості; створення науково-педагогічними працівниками й адміністрацією ЗВО відповідного освітнього середовища та належних умов для цілеспрямованого формування і розвитку в майбутніх фахівців сукупності компетентностей, що визначають здатність до професійної діяльності; результат освітнього процесу – професійну підготовленість випускників до фахової діяльності (професійну компетентність) [1, с. 280]. Таким чином, професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури розглядається як неперервний процес набуття студентами необхідного рівня освіченості. Необхідними рисами вчителя фізичної культури зокрема вважають: спостережливість, витримка, почуття гумору, доброта, оптимізм, самостійність, організованість, відповідальність, готовність до симпатії, товариськість, співчуття тощо.

Висновки. Таким чином, професійну підготовку майбутніх учителів фізичного виховання розглядають як постійний процес набуття студентами необхідного рівня освіченості. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту розглядається науковцями як такий навчальний процес у закладах вищої освіти, котрий спрямований на формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту

до самовдосконалення впродовж усього життя та майбутньої професійної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Лянной М., Рибалко П., Ганчева В., Красілов А. Методика управління фізкультурно-оздоровчою діяльністю в сучасних закладах середньої освіти. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. (2019). № 4 (88), С. 280–289.
2. Організація та методика спортивно-масової роботи : навч. посібник / уклад. : Цибульська В.В., Безверхня Г.В. Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. 220 с.
3. Методичні рекомендації щодо організації та проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів. URL : <https://volsport.com.ua/guidelines>.
4. Петренко І.Г., Гончар В.І. Аналіз напрямів модернізації фізичного виховання студентів ВНЗ. *Молодий вчений*. № 2 (17). Лютий, 2015 р. С. 497–500.
5. Проект Стратегії розвитку фізичного виховання та спорту серед учнівської молоді до 2025 року. URL : [sportmon.org > wp-content > uploads > 2018/08](http://sportmon.org/wp-content/uploads/2018/08)
6. Рибалко Петро. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до подальшої фахової діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019, № 9 (93) С. 235–244.
7. Рибалко П. Ф. Керівні підходи і принципи у підготовці вчителів фізичної культури до оздоровчо-спортивної діяльності. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. № 4 (96), С. 66–77.
8. Салівон О.В. Підготовка до організації спортивно-масової роботи майбутніх учителів початкових класів як педагогічна проблема. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. 2010. № 1 (6). С. 119–122.
9. Сутність фізкультурно-оздоровчої роботи за місцем проживання та в місцях відпочинку населення. URL : <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/24615>.